

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ชาวไทยส่วนใหญ่นับถือ ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศนับถือพระพุทธศาสนาสืบต่อมาจากบรรพบุรุษ มีประวัติศาสตร์ปรากฏชัดเจน มีหลักฐานโบราณ ได้แก่ โบราณสถานที่เป็นศาสนสถานโบราณวัตถุ เช่น พระธรรมจักร ใบเสมา พระพุทธรูป ศิลารึก เป็นต้น ประเทศไทยนั้นเป็นสังคมหนึ่งที่ยอมรับพระพุทธศาสนา และได้รับการหล่อหลอมจากหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา กล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรมพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งเหตุผล มีระบบความเชื่อความศรัทธาที่ตั้งอยู่บนรากฐานของปัญญา มีหลักความเชื่อที่ประกอบด้วยเหตุและผล ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ศรัทธา ๔ ประกอบด้วย กัมมสัทธา ๑ คือ ความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม เชื่อว่ากรรมมีอยู่จริง คือ เชื่อว่าเมื่อทำอะไรโดยมีเจตนา คือ จงใจทำทั้งรู้ ย่อมเป็นกรรม เป็นความชั่ว ความดีมีขึ้นในตนเป็นเหตุปัจจัยก่อให้เกิดผลดีผลร้ายสืบเนื่องต่อไป การกระทำนั้นไม่วางเปล่า และเชื่อว่าผลที่ต้องการจะสำเร็จได้ด้วยการกระทำ วิปากสัทธา ๑ คือ เชื่อเรื่องของวิปาก เชื่อเรื่องผลของกรรม เชื่อว่าผลของกรรมมีจริง คือ กรรมที่ทำแล้วต้องมีผล และผลต้องมีเหตุ ผลดีเกิดจากกรรมดี ผลชั่วเกิดจากกรรมชั่ว กัมมัสสกาตาสัทธา ๑ คือ เชื่อความที่สัตว์มีกรรมเป็นของของตน เชื่อว่าแต่ละคนเป็นเจ้าของกรรมจะต้องรับผิดชอบเสวยวิบากเป็นไปตามกรรมของตน ตถาคตโพธิสัทธา ๑ คือ เชื่อความตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า มั่นใจในองค์พระตถาคตว่าทรงเป็นพระสัมมาสัมพุทธะ ทรงพระคุณทั้ง ๔ ประการ ตรัสธรรม บัญญัติวินัยไว้ด้วยดี ทรงเป็นผู้นำทางที่แสดงให้เห็นว่า “มนุษย์คือเราทุกคนนี้ หากฝึกตนด้วยดีก็สามารถเข้าถึงภูมิธรรมสูงสุด บริสุทธิหลุดพ้นได้ดังที่พระองค์ได้ทรงบำเพ็ญไว้เป็นแบบอย่าง”^๑

หลักธรรมคำสอนที่สำคัญทางศาสนาโดยทั่วไปนั้น คำสอนเรื่องบุญ-บาปเป็นส่วนที่สำคัญของความเชื่อ และมีผลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ หรือ พุทธศาสนิกชน หลักคำสอนเรื่องบุญ-บาปดังกล่าวนี้ ถือได้ว่าเป็นประเด็นหลักในทางจริยศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพราะเป็นหลักคำสอนที่เน้นถึงคุณค่าในทางจริยธรรม คือ สอนให้มนุษย์มีความประพฤติในทางที่ถูกต้อง เพราะถ้าหากไม่มีการสอนเรื่องบุญ-บาปแล้ว ก็ไม่สามารถที่จะทำให้คนเห็นคุณและโทษของการกระทำที่ดีและไม่ดีต่าง ๆ ของมนุษย์ได้อย่างเช่น การเบียดเบียน การลักขโมย การล่วงสิทธิ์ของผู้อื่น การโกหก ความไม่เห็นแก่ตัว ความช่วยเหลือ เผื่อแผ่ แบ่งปัน เหล่านี้เป็นต้น ว่าผลของการกระทำเช่นนี้จะมีคุณลักษณะอย่างไร ฉะนั้น

^๑ พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตโต), *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๐.

เมื่อมีคำสอนเช่นนี้ ย่อมจะทำให้มนุษย์รู้สึกว่าการกลัวต่อผลของการกระทำและนำไปสู่การงดเว้นการกระทำความชั่วที่ผิดและไม่งั้นได้ ซึ่งจะนำไปสู่จุดมุ่งหมายสูงสุด คือความสงบสุขของชีวิต ของความเป็นมนุษย์ ตามความหมายของคำว่า “มนุษย์ หมายถึง สัตว์ที่รู้จักเหตุผล สัตว์ที่มีจิตใจสูง”^๒

แต่เมื่อสังคมโลกเปิดกว้างขึ้นทั้งในด้านสื่อสารมวลชน เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จึงเป็นเหตุผลสำคัญที่นำไปให้สังคมไทยก้าวเข้าไปสู่กระแสแห่งยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้สังคมไทยต้องเผชิญกับภาวะวิกฤติในหลาย ๆ ด้าน กล่าวคือ วิกฤติการเมือง วิกฤติด้านเศรษฐกิจ วิกฤติด้านสังคม วิกฤติด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะวิกฤติด้านสังคม สภาพของสังคมไทยปัจจุบัน นับวันยิ่งเลวร้ายลงทุกที ตลอดทั้งปัญหาทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และจริยธรรม ในด้านการสร้างสรรค์คุณงามความดีที่เป็นประโยชน์ต่อตัวเองและสังคมก็หาได้ยากมาก การปฏิบัติตนของคนในสังคมปัจจุบันมีแต่สภาพของความเห็นแก่ตัวเอาแต่ได้ ไม่มีจิตใจเอื้อเฟื้อต่อกัน โดยเฉพาะสังคมในกรุงเทพมหานคร และในเขตเมืองที่มีความเจริญ สังคมไทยเป็นสังคมของพระพุทธศาสนา แต่คุณธรรมและจริยธรรมลดน้อยลงหรืออาจจะหายไป เมื่อมองดูสภาพสังคมที่เดือดร้อนอยู่ทุกวันนี้ เป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น อาทิเช่น ปัญหาอาชญากรรมและทุรกรรมต่าง ๆ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำวันในชีวิต ปัญหาศีลธรรมเสื่อม ปัญหาข้อนี้ เป็นจุดสำคัญ มีคนเชื่อเรื่องบุญ-บาป เข้าใจหรือยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มากน้อยแค่ไหน

ปัญหาที่ได้กล่าวมาข้างต้นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นแก่คนรุ่นใหม่ เนื่องจากว่ามีเหตุการณ์หลายอย่างที่ปรากฏให้เห็นว่า ดังที่พระมหาไพฑูรย์ สุทฺธวิธูโร กล่าวว่า “มีบางอย่างที่ไม่เป็นไปตามกฎธรรมชาติของการกระทำ เช่น บางคนทำชั่วเลวทรามแต่กลับมีหน้ามีตามีคนนับถือและมีทรัพย์สมบัติ เสวยสุขได้อย่างสุขสบาย ทำไมผลของความชั่วที่เขาทำจึงไม่ให้เกิดผลในทันทีที่เขาทำชั่วทำบาปนั้น หรือบาปไม่มีอยู่จริง หรือว่าบุญไม่มีอยู่จริง จึงไม่แสดงผลอย่างไรออกมา ปัญหาและข้อสงสัยต่าง ๆ เหล่านี้ถูกสะสมไว้ในความรู้สึกของคนในอดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหานี้ยังไม่มีมีการสืบค้นเพื่อหาคำตอบ ยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ – บาป อย่างเป็นระบบ”^๓

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย หลักคำสอนที่ว่าด้วย ศรัทธา ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ซึ่งเป็นหลักจริยธรรมที่เกี่ยวข้อง หรือ มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย ผู้วิจัยจึงได้นำมาวิเคราะห์วิจัยเพื่อนำเสนอแก่คนที่สนใจทั่วไป จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้สนใจและนำไปปรับประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตประจำวัน อีกทั้งในแง่ของความรู้ความเข้าใจต่อหลักคำสอนเพื่อจะได้เป็นแนวทางต่อการศึกษาและค้นคว้าเพิ่มเติมต่อไปได้อีกด้วย

^๒ พจนานุกรมอเล็กซานดริอัส ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.

^๓ พระมหาไพฑูรย์ สุทฺธวิธูโร, “การวิเคราะห์เชิงปรัชญาเรื่องบาปในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖), หน้าปหน้า.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ๑.๒.๑ เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องบุญ บาป ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
- ๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ของประชาชนในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
- ๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

- ๑.๓.๑ ความเชื่อเรื่องบุญบาปในพระพุทธศาสนาควรเป็นอย่างไร
- ๑.๓.๒ เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ของประชาชนในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัยโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล แตกต่างหรือไม่อย่างไร
- ๑.๓.๓ ปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย เป็นอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาเพื่อศึกษา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป เรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาป และบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในอำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ผู้วิจัยศึกษาวิจัยกำหนดพื้นที่วิจัย ได้แก่ เขตพื้นที่อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย

๑.๔.๓ ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอคีรีมาศ จังหวัดสุโขทัย รวม จำนวน ๕๕,๓๓๒ คน^๔

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Stratified Random Sampling) ประชากรโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการใช้ตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน

^๔ จำนวนประชากรในอำเภอคีรีมาศ, (<http://sukhothai.kapook.com/คีรีมาศ>), (เข้าถึงวันที่ ๑๐ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๗).

(R.V. Krejcie and D.W. Morgan, ๑๙๗๐) ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย จำนวน ๓๘๑ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านเวลา

ระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๕๗ – เมษายน ๒๕๖๐

๑.๕ สมมุติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ ประชากรที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชากรที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชากรที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชากรที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชากรที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนในเขตพื้นที่อำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยแตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อเรื่องบุญ-บาป หรือการทำ จะส่งผลให้ได้รับผลดี การทำชั่ว จะส่งผลให้ได้รับผลชั่วของชาวอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย

บุญ หมายถึง ความสุขใจ ความสบายกาย ความเอิบอิ่มในการทำดีและการให้ผลที่ดีต่อตนเองของชาวอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย

บาป หมายถึง ความทุกข์กาย ทุกข์ใจ สิ่งที่ทำให้จิตใจเสีย คือมีคุณภาพต่ำลง ไม่ว่าจะเสียในแง่ใดล้วนเรียกว่าบาปทั้งสิ้น สิ่งที่ทำแล้วเป็นบาป คือ อกุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่ ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ๑, ลักทรัพย์ ๑, ประพฤติผิดในกาม ๑, พุตเท็จ ๑, พุตส่อเสียด ๑, พุตคำหยาบ ๑, พุตเพ้อเจ้อ ๑, คิดโลภมาก ๑, คิดพยาบาท ๑, มีความเห็นผิด ๑ อีกนัยหนึ่ง บาป หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์นั้นไม่ควรกระทำ ไม่ว่าจะด้วยทางกาย วาจา หรือใจ เพราะเป็นสิ่งที่พึงจะนำทุกข์ มาแก่ตนและผู้อื่น

อิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของคนไทย หมายถึง การที่ประชาชนอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัยยึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้เข้าใจความเชื่อเรื่องบุญ – บาปในพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความเชื่อเรื่องบุญ-บาปของประชาชนในอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคข้อเสนอแนะเรื่องความเชื่อเรื่องบุญ – บาปที่มีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในอำเภอศรีมหา จังหวัดสุโขทัย